

KATARINA JOVIČIĆ

ZAHTEV ZA SNIŽENJE CENE KOD UGOVORA O MEĐUNARODNOJ PRODAJI ROBE

U V O D

Punovažno zaključeni ugovor o međunarodnoj prodaji robe, shodno načelu *pacta sunt servanda*, obavezuje strane ugovornice da ispune ono što je njime predviđeno i kada jedna strana povredi ugovor tako da je to pravno relevantno, tada pravo dopušta strani vernoj ugovoru da protiv nje upotrebi određena pravna sredstva. Pravna sredstva se mogu grupisati kao opšta i posebna, prema tome da li su dostupna i kupcu i prodavcu, ili su rezervisana samo za kupca, odnosno samo za prodavca. Kao opšta se u uporednom pravu obično predviđaju zahtev za izvršenje ugovora, zahtev za naknadu štete i raskid ugovora i oni se, po pravilu, mogu upotrebiti nezavisno od oblika neizvršenja ugovora, dok je zahtev za sniženje cene posebno pravno sredstvo, dostupno samo kupcu i to samo kada prodavac isporuči robu sa nedostacima.

Razlozi koji opravdavaju postojanje zahteva za sniženje cene kao posebnog kupčevog prava se nalaze, pre svih, u činjenici da opšta pravna sredstva nisu uvek dovoljna kada prodavac povredi ugovor tako što isporuči manljivu robu. Tako, na primer, ako on nije spreman da otkloni nedostatke u ispunjenju, onda kupčev zahtev za izvršenje ugovora nije efikasan jer njegova prinudna realizacija može da

Dr Katarina Jovičić, istraživač saradnik Instituta za uporedno pravo, Beograd.

oduzme mnogo vremena, a podrazumeva i dodatne troškove zbog angažovanja suda. Ni raskid ugovora nije uvek najbolje rešenje, ne samo zato što je dostupan, po pravilu, samo za teže povrede ugovora, već i zato što je okončanje ugovora preterano stroga sankcija u situaciji kada kupac proceni da ima interes da zadrži robu uprkos nedostacima. Nije sporno da kupac u tom slučaju ima pravo da od prodavca zahteva naknadu štete koju je pretrpeo zbog njene manje vrednosti, ali postupak realizacije tog zahteva podrazumeva da je on dužan da dokaže da je šteta nastala kao i njenu visinu, što kod ugovora o međunarodnoj prodaji robe može biti povezano sa značajnim teškoćama i troškovima. Čak i kada uspe u tome kupac ni tada ne može biti siguran da će ostvariti naknadu štete, na primer, ako se prodavac oslobodi od ugovorne odgovornosti. Sve to ukazuje na potrebu za posebnim rešenjem u ovom slučaju i brojna prava priznaju kupcu pravo da zahteva sniženje cene kada mu prodavac isporuči robu sa nedostacima.¹

Odgovornost prodavca za isporuku robe sa nedostacima

Iz obaveze prodavca da preda stvar proizlazi i njegova obaveza da garantuje kupcu za njena fizička svojstva. U većini kontinentalnih prava obaveza garantije za materijalne nedostatke ispunjenja je odvojena od obaveze isporuke i ova podela prodavčevih obaveza vodi poreklo još iz rimskog prava², kada su docnja i ne-

¹ Sniženje cene se može ostvariti u većini pravnih sistema ali se ono samo u kontinentalnim pravima uređuje kao posebno pravno sredstvo, dok u pravima *common law* kupac, po pravilu, ne može postići sniženje cene samostalnom tužbom već kao sredstvo odbrane u postupku koji se vodi po prodavčevoj tužbi da mu se plati cena, ili kao naknadu štete (na primer, član 53. stav 1. engleskog *Sale of Goods Act*; član 2–714 stav 1. američkog *Uniform Commercial Code*).

² U rimskom pravu prodavac dugo vremena nije smatran odgovornim za nedostatke koji bi se pojavili po realizaciji ugovora o prodaji, što je posledica tada vladajućeg načela *caveat emptor* (kupac mora biti oprezan). Ovo shvatanje je odgovaralo ranoj strukturi prodaje, koja se odvijala za gotovo i gde su se zaključenje ugovora, predaja stvari i plaćanje cene vršili istovremeno, pa se od kupca očekivalo da pregleda stvar pre nego što zaključi ugovor jer prodavac nije bio odgovoran za nedostatke ako bi se oni naknadno ispoljili. S obzirom da su se u to vreme ugovori o prodaji najčešće odnosili na individualno određene stvari, kupac nije mogao tražiti od prodavca da mu preda drugu stvar, niti je mogao da odbije da uzme stvar pošto je zaključio ugovor jer bi time pao u docnju sa izvršenjem. Njemu je kao zaštita jedino stajalo na raspolaganju pozivanje na deliktnu odgovornost prodavca, zbog obmane ili nepoštovanja formalne garantije koju je preuzeo svečanim obećanjem. Vremenom se, međutim, pokazalo da ovo rešenje nije zadovoljavajuće jer su sporovi između kupaca i prodavca zbog skrivenih nedostataka bivali sve češći, posebno u vezi sa trgovinom robovima i divljim zverima. To je remetilo red na pijacama, slabilo poverenje u prodavce i nepovoljno uticalo na promet. U toj situaciji reagovali su kurilski edili (*aediles curule*), tzv. rimska pijačna policija, koja je u vidu edikta uvela dve tužbe za zaštitu kupaca u ovom slučaju: *actio quanti minoris*, kojom je kupac mogao zahtevati da se snizi cena i *actio redhibitoria*, pomoću koje je mogao prodav-

mogućnost ispunjenja bili jedini poznati oblici neizvršenja ugovora, dok se pitanje pravnih posledica za slučaj nedostataka predate stvari uređivalo nezavisno od toga.³ U pravima *common law* obaveze prodavca nisu podeljene na taj način i smatra se da ova njegova odgovornost počiva na izričitim i prećutnim garantijama.⁴

Podelu obaveza prodavca na isporuku i garantiju za materijalne nedostatke, međutim, nije usvojio haški Jednoobrazni zakon o međunarodnoj prodaji robe⁵, koji je, slično shvatanju *common law* prava, ustanovio jedinstvenu obavezu isporuke (predaje), podrazumevajući pod time dužnost prodavca da kupcu preda stvari saobrazne ugovoru.⁶ Ovaj je zakon, međutim, otišao i korak dalje proširivši pojam saobraznosti tako da obuhvata ne samo zahtev da predata stvar po kvalitetu odgovara onome što je ugovorom predviđeno, već da ona mora biti odgovarajuća i po kvantitetu, ali i po svojoj prirodi.⁷

Ukidanjem tradicionalne podele obaveza prodavca Haški zakon je pokušao da prevaziđe rešenje po kome se njegova odgovornost za nedostatke reguliše posebnim pravilima. Ovakav, sveobuhvatni koncept saobraznosti prihvata i Bečka

cu da vrati stvar sa nedostacima i istovremeno da od njega zahteva povraćaj cene (o ovim tužbama videti više: Zimmermann, R., *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Juta & Co, Ltd, Cape Town, Wetton, Johannesburg, 1990, str. 317–318).

³ Docnju i nemogućnost izvršenja ugovora rimsko pravo je predviđalo kao oblike neizvršenja koji su se primenjivali na sve ugovore, ali se vremenom uvidelo da to nije dovoljno i da pojedini ugovori zahtevaju posebna pravila. Tako se, kada je o prodaji reč, došlo do toga da se posebno uređuje odgovornost prodavca za materijalne nedostatke, kao i njegova odgovornost za evikciju. O ovome videti više: Zimmermann, R., *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, op. cit., str. 293, 783–800.

⁴ U pravima *common law* odgovornost prodavca za materijalne nedostatke imala je drugačiji razvojni put. U početku, smatralo se da prodavac odgovara samo za ona svojstva stvari koja je izričito garantovao ugovorom - *express warranty* ili *condition*, ali se vremenom ova odgovornost proširila na *implied warranty* ili *condition*, odnosno zakonom pretpostavljene garantije prodavca koje se primenjuju ako ugovorom to pitanje nije posebno uređeno (na primer, čl. 13. i 14. *Sale of Goods Act*; član 2–314 *Unifom Commercial Code*). Više o ovome: Zimmermann, R., op. cit., str. 306, 336.

⁵ *Uniform Law on the International Sale of Goods – ULIS*, usvojen u Hagu 1964. godine, prvi je akt koji na međunarodnom nivou uređuje ugovor o međunarodnoj prodaji robe supstancijalnim normama.

⁶ Čl. 19. stav 1. i 33. stav 1. Haškog Jednoobraznog zakona o međunarodnoj prodaji robe.

⁷ “Drugim rečima, obaveza isporuke nije izvršena ako je predata stvar koja ima mane. To je jedan aspekt sinteze koji je izvršen u Jednoobraznom zakonu. Drugi aspekt sinteze je u sveobuhvatnom karakteru saobraznosti stvari ugovoru. Pojam saobraznosti obuhvata *ne samo kvalitet nego i kvantitet stvari i samu prirodu stvari*. Sledstveno tome obaveza isporuke nije ispunjena i prodavac će odgovarati zbog neispunjenja kako onda kad predata stvar ima kvalitativne mane, tako i kada je predata manja ili veća količina od ugovorene, kao i onda kada je predata neka druga stvar ili stvar neke duge vrste (*aliud*).” Krulj, V., *Dejstva ugovora o kupoprodaji – svojina, predaja, rizik, cena*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 1972, str. 113.

konvencija⁸ predviđajući da je prodavac dužan "... isporučiti robu u količini, kvalitetu i vrsti kako je to predviđeno ugovorom i pakovanu ili zaštićenu na način predviđen u ugovoru".⁹ Međutim, ni Haški zakon niti Bečka konvencija nisu uspeli da objedine sistem pravnih sredstava tako da ista pravna sredstva budu dostupna poveriocu za sve oblike neizvršenja ugovora već su, uvažavajući prednosti koje zahtev za sniženje cene donosi stranama ugovornicama u rešavanju problema nastalih usled isporuke robe nesaobrazne ugovoru, prihvatili posebno regulisanje u ovom slučaju.¹⁰

*Prigovor na nesaobraznost robe kao uslov
sticanja prava kupca na pravna sredstva*

Da bi se u konkretnom slučaju utvrdilo da li je prodavac isporučio saobraznu robu ili ne, neophodno je prethodno tačno odrediti sadržinu njegove obaveze u pogledu količine i kvaliteta (vrste robe i ambalaže) i uporediti to sa aktuelnim stanjem izvršenja ugovora, pa ako oni nisu usklađeni onda kupac može steći pravo na pravna sredstva. Međutim, u ovom posebnom slučaju kupac mora da ispuni i jedan dodatni uslov da bi to svoje pravo održao, a to je da je prodavcu blagovremeno i uredno prigovorio na nedostatke. Drugim rečima, obaveza stavljanja prigovora je sankcionisana gubitkom prava na upotrebu pravnih sredstava.¹¹

⁸ Konvencija Ujedinjenih Nacija o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*), usvojena u Beču 1980. godine, stupila na snagu 1988. godine, 12 meseci posle deponovanja desetog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja.

⁹ Član 35. stav 1. Konvencije.

¹⁰ Zahtev za sniženje cene kao posebno pravno sredstvo kupca predviđaju i Načela evropskog ugovornog prava (*Principles of European Contract Law*) u članu 9:401, dok ono nije poznato u UNIDROIT Načelima međunarodnih trgovinskih ugovora (*UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*). Međutim, kupac bi prema UNIDROIT Načelima mogao postići sličan rezultat ako bi se pozovao na pravo koje mu daje član 6.2.3. da, zbog nastalih teškoća u izvršenju, zahteva promenu ugovornih termina i naknadnim sporazumom sa prodavcem dogovori promenu ugovorene cene, odnosno ako to odobri sud na kupčev zahtev u slučaju da se prodavac sa tim ne saglasi.

¹¹ Tako, na primer, nemačko, austrijsko i švajcarsko pravo izričito predviđaju ovu obavez kupca (§377 HGB; §§ 377. 378 austrijskog HGB; član 201. švajcarskog Obligationen zakoni-ka), premda je ona u nemačkom i austrijskom pravu ograničena na trgovačke prodaje. I naše pravo uslovljava kupčeva pravna sredstva u ovom slučaju činjenicom da je on blagovremeno i uredno obavestio prodavca o nedostacima (član 488. stav 1. ZOO), a isto predviđa i Bečka konvencija (član 39). U američkom pravu kupac je, takođe, dužan da obavesti prodavca o nedostacima saobraznosti robe da bi stekao pravo na pravna sredstva (§2-607 stav. 3. tačka a) Jednoobraznog trgovač-

Rok u kome se prigovor mora uložiti. – Da bi proizvodio pravno dejstvo prigovor na nesaobraznost mora se podneti u okviru predviđenog roka, koji se u uporednom pravu ne određuje uvek u istom trajanju.¹² Tako, na primer, u nemačkom pravu kupac mora uložiti prigovor na nedostatke bez nepotrebnog kašnjenja, odnosno odmah,¹³ pri čemu rok počinje da teče od dana prijema robe za vidljive nedostatke, odnosno od dana otkrivanja nedostataka ako su oni skriveni. Slično rešenje predviđa i naše pravo¹⁴. U anglosaksonskim pravima, kao i u holandskom pravu, dovoljno je prigovoriti u razumnom roku nakon otkrivanja nedostatka¹⁵, što je i rešenje Bečke konvencije¹⁶. Konvencija, pored toga, određuje da prigovor

kog zakonika), dok je u engleskom pravu ovaj prigovor nužan samo u slučaju da kupac ima nameru da odustane od ugovora (Član 35. stav 1. *Sale of Goods Act*).

¹² Ipak, kupac ne gubi pravo na pravna sredstva čak i kada propusti da uloži prigovor ako je prodavac postupio suprotno načelu savesnosti i poštenja (npr. zlonamerno je prečutao da stvar ima nedostataka, sprečio je kupca da pregleda robu ili da balagovremeno podnese prigovor, itd). To izričito predviđaju, na primer: naše pravo (član 485. ZOO), norveško pravo (§44 *Sale of Goods Act*), rusko pravo (član 483. stav 3. Građanskog zakonika Ruske federacije), ali i Bečka konvencija (član 40). Ova situacija je u nekim pravima rešena tako što je kupcu dopušteno da, i po isteku predviđenih rokova, uloži prigovor na nedostatke, na primer, član 203. švajcarskog Obligacionog zakonika, §375 stav 5. nemačkog HGB, član 33. švedskog *Sale of Goods Act*, itd.

¹³ § 377 HGB. Slično pravilo predviđeno je i u austrijskom pravu (§§ 377, 378 HGB), kao i u švajcarskom pravu (član 201. Obligacionog zakonika). U italijanskom i portugalskom pravu rok je određen precizno i to u trajanju od 8 dana od dana otkrivanja nedostataka (član 1495. stav 1. italijanskog CC i član 471. portugalskog CC).

¹⁴ U našem pravu su propisani različiti rokovi za građanske i trgovačke prodaje: u prvom slučaju prigovor se mora uložiti u roku od 8 dana, a u drugom slučaju odmah (čl. 481. stav 1. i 482. stav 1. ZOO).

¹⁵ §2-607 stav. 3. tačka a) Jednoobraznog trgovačkog zakonika; član 35. engleskog *Sale of Goods Act*. Isto rešenje predviđa i holandsko pravo (član 7:23.1. BW).

¹⁶ Član 39. stav 1. Konvencije. Određivanje trajanja razumnog roka, budući da je reč o standardu, vrši se s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja. Tako, na primer, on ne može biti isti za robu podložnu kvarenju i onu koja to nije, pa se u prvom slučaju razumno vreme može meriti i satima (na primer, Vrhovni sud Austrije je u svojoj odluci br. 19980630 od 30. juna 1998. godine odlučio da kada se ugovor o prodaji odnosi na sezonsko voće tada razumni rok treba meriti satima i to u rasponu od 6 do 12 sati, izvod iz odluke dostupan na <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/980630a3.html>). Pored toga, rok može zavisi i od toga da li kupac želi da zadrži robu po sniženoj ceni, ili namerava da odbije njen prijem, jer u ovom drugom slučaju ispravno bi bilo tolerisati kraći rok kako bi prodavac mogao da se organizuje bilo da otkloni nedostatak bilo da preuzima robu. Kada nema posebne potrebe za hitnim delovanjem, tada određivanje trajanja ovog perioda može biti diskutabilno i u odlukama sudova koji su primenjivali Bečku konvenciju zapaženo je da se on određivao veoma različito i da je u tome značajnu ulogu imalo lex fori. Tako su nemački sudovi prihvatili njegovo kratko trajanje, dok su američki sudovi kao blagovremene dopuštali i prigovore uložene nakon protoka više meseci. U poslednje vreme, međutim, praksa sudova je nešto ujednačenija, što je podržala i pravna teorija, te se obično toleriše rok od mesec dana ako nema posebnih razloga da on bude

na nedostatak saobraznosti može biti poslat u krajnjem roku od dve godine računajući od dana stvarne predaje robe kupcu¹⁷, a to predviđa i većina nacionalnih prava, premda ovaj rok ne određuju u istom trajanju. Tako, na primer, u nemačkom i ruskom pravu on iznosi dve godine¹⁸, u švajcarskom pravu je godinu dana¹⁹, dok je u našem pravu predviđen rok od šest meseci.²⁰ U svakom slučaju, u pitanju su kratki rokovi jer se tako onemogućava kupac da, odugovlačeći sa ulaganjem prigovora oteža ili osujeti dokaz o stanju robe, ali i da bi se prodavac brzo obavestio o eventualnim problemima u realizaciji ugovora kako bi, s obzirom na postojeće okolnosti, uskladio svoje buduće aktivnosti. Odredbe koje uređuju pitanje roka za stavljanje prigovora na nesaobraznost su, po pravilu, dispozitivne prirode i strane mogu ugovorom predvideti njegovo duže ili kraće trajanje.

Sadržina prigovora. – Pravni sistemi obično ne predviđaju posebne zahteve u pogledu sadržine izjave kojom kupac prigovara na nedostatke robe, ali je po prirodi stvari nužno da ona sadrži dovoljno podataka na osnovu kojih prodavcu može biti potpuno jasno da je reč o prigovoru koji aktivira pravo na pravna sredstva, a ne o nekoj drugoj izjavi ili zahtevu.²¹ U tom smislu kupac mora precizno da navede o kakvim je nedostacima reč²², kao i da prodavcu pruži dovoljno in-

kraći ili duži. O ovome videti više: Schwenzer, I., Art. 39, u, Schlechtriem & Schwenzer (Schwenzer, I., ed.), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, 3e éd., Oxford, Oxford University Press, 2010, str. 630-633.

¹⁷ Stav 2. člana 39. Ipak, ovo pravilo nije bez izuzetaka i kupac ne gubi sva pravna sredstva predviđena za slučaj nesaobraznosti ako ne pošalje prigovor (obaveštenje) kada je prodavac znao za nedostatke robe ili je za njih morao znati a nije ih saopštio kupcu i kada kupac ima razumno opravdanje što nije poslao traženo obaveštenje u razumnom roku (čl. 40. i 44). U ovom drugom slučaju kupac zadržava pravo na sniženje cene kao i na naknadu štete, ali ne i pravo na izgublenu dobit. Ipak, prava iz člana 44. moraju se koristiti u okviru predviđenog prekluzivnog roka u trajanju od dve godine.

¹⁸ §438 BGB; član 477. stav 2. Građanskog zakonika Ruske federacije.

¹⁹ Član 210. stav 2. švajcarskog Obligacionog zakonika

²⁰ Član 482. ZOO.

²¹ Tako, na primer, ako kupac zahteva isporuku druge robe onda to još uvek ne znači da on istovremeno i prigovara na nedostatke; potrebno je da prodavac na osnovu tog zahteva kupca može da zaključi da je razlog za novu porudžbinu nesaobrazna isporuka (primer naveden prema Kröll, S., Art. 39, u, *UN Convention on Contract for the International Sale of goods (CISG)*, Kröll, S., Mistelis, L., Pilar, P. V. (eds.), C.H. Beck, Hart Publishing, Nomos, München, Oxford, 2011, str. 602-603).

²² To, međutim, ne znači da je kupac dužan da potpuno navede sve nedostatke da bi prigovor proizvedio pravno dejstvo, jer takav zahtev nije uobičajen u uporednom pravu. Međutim, ovde treba praviti razliku između situacije kad kupac prigovara na kvalitet i situacije kada on prigovara na manju količinu robe: samo u drugom slučaju je nužno da on potpuno precizno navede količinu robe koja nedostaje, jer jedino tako prodavac može znati koliko još robe treba da pošalje da bi ispunio svojo ugovornu obavezu.

formacija koje potvrđuju da je u pitanju njegova, a ne nečija druga roba.²³ Jasno je da sadržina konkretnog prigovora, u praksi, u bitnoj meri zavisi od karaktera robe koja je predmet ugovora, ali i od samog kupca, njegovih znanja i sposobnosti. Tako se precizniji prigovori očekuju od eksperta za robu na koju se ugovor odnosi, ali se i od onih koji nisu eksperti očekuje da nedostatke navedu dovoljno precizno jer opšti prigovori, kao na primer: “roba je lošeg kvaliteta”, “mašine se moraju popraviti”, “nije onako kako smo očekivali”, itd. nisu dovoljno određeni da bi se uzimali u obzir.²⁴

U uporednom pravu se, po pravilu, ne predviđa ni da je kupac dužan da u okviru prigovora na nedostatke izjavi i koja pravna sredstva ima nameru da postavi, a takav zahtev ne bi ni bio opravdan ako se ima u vidu da su rokovi za odušiljanje prigovora kratki te da kupac nema dovoljno vremena da odluči i o tom pitanju²⁵. Ni Bečka konvencija ne predviđa da je kupac dužan da u prigovoru navede i zahteve koje namerava da postavi, osim u slučaju da se opredeli za zamenu robe ili za otklanjanje nedostataka opravkom, kada to mora učiniti istovremeno sa prigovorom ili u razumnom roku po njegovom stavljanju²⁶.

Forma prigovora: – U uporednom pravu, po pravilu, nema posebnih zahteva ni u pogledu forme prigovora na nedostatke, a suprotno rešenje moglo bi da optereti međusobne odnose strana ugovornica i tako uspori odvijanje međunarodnog prometa roba. Stoga, ovaj prigovor može biti saopšten usmeno, putem

²³ Naš Zakon o obligacionim odnosima predviđa da prigovor, pored bližeg opisa nedostataka, mora da sadrži i poziv prodavcu da pregleda stvar, dok Bečka konvencija, na primer, taj zahtev ne postavlja (uporediti član 484. stav 1. ZOO i član 39. stav 1. Konvencije).

²⁴ Videti, na primer: odluku OLG Oldenburg u predmetu br. 13 U 5/00 od 28. aprila 2000. godine, izvod iz odluke dostupan na <http://www.cisg.law.pace.edu/cases/000428g1.html>; odluku LG München u predmetu br. 17 HKO 3726/89 od 3. jula 1989. godine, izvod iz odluke dostupan na <http://www.cisg.law.pace.edu/cases/890703g1.html>; odluku OLG Köln u predmetu br. 27 U 58/96 od 8. januara 1997. godine, izvod iz odluke dostupan na <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970108g1.html>; odluku LG Coburg u predmetu 22 O 38/06 od 12. decembra 2006. godine, izvod iz odluke dostupan na <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/061212g1.html>. O zahtevima sadržine prigovora na nedostatke prema Bečkoj konvenciji videti više: Kröll, S., Art. 39, u, *UN Convention on Contract for the International Sale of goods (CISG)*, op. cit., str. 602–607; Schwenger, I., Art. 39, u, *Schlechtriem & Schwenger Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 624–627.

²⁵ Ipak, strane mogu ugovorom ovo pitanje rešiti i na drugačiji način.

²⁶ Zahtev za isporuku druge robe kao zamene kao i zahtev za otklanjanje nedostataka opravkom su dostupni samo kupcu i to samo u slučaju da prodavac isporuči robu nesaobraznu ugovoru (član 46. st. 2. i 3. Bečke konvencije). U pitanju su posebna prava kupca koja predstavljaju zahtev za izvršenje ugovora. O ovom pitanju videti više: Jovičić, K., *Zahtev za izvršenje ugovora prema Bečkoj konvenciji o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe*, u, *Pravni život* br. 11/2011, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, 2011, str. 396–402.

odgovarajućeg pismena, u elektronskoj formi ili na svaki drugi način premda je, radi pravne sigurnosti, poželjno da bude u formi koja je podobna da ostavi valjani trag, odnosno koja može poslužiti kao dokaz da je prigovor uložen.

Obračun sniženja cene

Kod zahteva za sniženje cene suštinsko je pitanje načina obračuna. U načelu, cena se smanjuje srazmerno razlici između vrednosti isporučene robe i vrednosti koju bi ona imala da je saobrazna ugovoru, ili za iznos razlike u vrednosti između stvari bez nedostatka i stvari sa nedostatkom. Prema tome, razlikuju se dve metode obračuna sniženja cene: relativna metoda i linearna metoda. Većina prava koja uređuju zahtev za sniženje cene prihvata obračun prema tim metodama²⁷, dok posebno rešenje nalazimo u francuskom pravu po kome se sniženje cene vrši na osnovu procene eksperta²⁸.

Relativna metoda obračuna sniženja cene. – Prema ovoj metodi ugovorena cena se umanjuje u istoj srazmeri u kojoj se umanjuje vrednost robe zbog nedostatka. U pitanju je način obračuna koji se vrši po matematičkoj formuli izvedenoj na osnovu sledeće proporcije: odnos snižene i ugovorene cene jednak je odnosu između vrednosti robe sa nedostatkom i vrednosti robe bez nedostatka. Tako se dolazi do formule obračuna po kojoj se vrednost isporučene robe (robe sa nedostatkom) deli sa vrednošću koju bi ta roba imala da je saobrazna ugovoru, pa se tako dobijeni iznos pomnoži sa ugovorenom cenom. Rezultat, odnosno iznos koji se dobije predstavlja umanjenu cenu koju kupac treba da plati prodavcu.²⁹

Linearna metoda obračuna sniženja cene. – Primenom ove metode ugovorna cena se ne umanjuje srazmerno umanjenoj vrednosti isporučene robe zbog

²⁷ Na primer, §441. BGB; član 205. stav 1. švajcarskog Obligationnog zakonika; član 498. našeg Zakona o obligacionim odnosima; član 50. Bečke konvencije; član 9:401 Načela evropskog ugovornog prava.

²⁸ Član 1644. francuskog CC.

²⁹ O relativnoj metodi obračuna videti: Huber, P., Mullis, A., *The CISG: A New Textbook for Students and Practitioners*, Sellier, European Law Publishers, München, 2007, str. 252; Müller-Chen, Art. 50, u, Schlechtriem & Schwenzler *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 774; Will, M., Art. 50, u, Bianca-Bonell *Commentary on the International Sales Law*, Giuffrè, Milan, 1987, str 372–373; Bach, I., Art. 50, u, Kröll, S., Mistelis, L., Pilar, P. V. (eds.), *UN Convention on Contract for the International Sale of goods (CISG)*, C.H.Beck, Hart Publishing, Nomos, München, Oxford, 2011, str. 758–759; Gärtner, A., *Britain and the CISG: The Case for Ratification – A Comparative Analysis with Special Reference to German Law*, Kluwer Law International, The Hague, 2000–2001, dostupno na <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/gartner.html#iia>.

nedostataka, već za iznos koji odgovara razlici između vrednosti stvari bez nedostatka i vrednosti stvari sa nedostatkom. Tako, na primer, ako je vrednost isporučene robe manja za 1.000 dinara u odnosu na vrednost koju bi ta roba imala da je saobrazna ugovoru, onda se ugovorena cena umanjuje za iznos od 1.000 dinara.³⁰

Kod obračuna sniženja cene postavlja se pitanje relevantnog vremena i mesta obračuna. U odnosu na vreme prema kome treba utvrđivati vrednost robe u uporednom pravu se najčešće predviđa da je to vreme vreme zaključenja ugovora ili vreme isporuke. Ako bi se uporedila ova dva rešenja onda bi se, sa stanovišta pravne sigurnosti, prednost dala drugom budući da se vreme isporuke kod ugovora o međunarodnoj prodaji robe, po pravilu, lakše utvrđuje nego vreme zaključenja ugovora. Sem toga, obračun sniženja cene prema vremenu zaključenja ugovora nije uvek moguć, na primer, kada se ugovor odnosi na robu koju tek treba proizvesti ili pribaviti, dok taj problem ne postoji kada se obračun veže za vreme isporuke. Upravo zbog toga Bečka konvencija, kao i većina nacionalnih prava, predviđa da je za obračun sniženja cene relevantno vreme isporuke, čime se odstupilo od rešenja haškog Jednoobraznog zakona o međunarodnoj prodaji robe po kome se uzima u obzir vreme zaključenja ugovora.³¹ Za razliku od Bečke konvencije, naš Zakon o obligacionim odnosima obračun sniženja cene vezuje, kao i Haški zakon, za vreme zaključenja ugovora.³² Kada je o pitanju mesta relevantnog za obračun reč, tada se u zakonskim tekstovima retko nalazi odgovor pa bi ovu pravnu prazninu trebalo rešavati polazeći od činjenice da su vreme i mesto obračuna blisko povezani. Tako, ako je merodavno vreme isporuke onda treba uzeti da je merodavno i tržište mesta isporuke, odnosno, ako je merodavno vreme zaključenja ugovora onda je za obračun relevantno mesto njegovog zaključenja.

Upoređujući navedene metode može se zaključiti da relativna bolje odgovara interesima međunarodne trgovine, najviše zbog toga što omogućava očuvanje efekata originalnog ugovora. Drugim rečima, ako je kupac kupio suviše skupo, ili suviše jeftino, smanjenje cene primenom relativne metode mnogo manje utiče na promenu ugovorenog odnosa između vrednosti robe i njene cene, nego što bi na

³⁰ O ovome videti više: Draškić, M., Stanivuković, M., *Ugovorno pravo međunarodne trgovine*, Savremena administracija, Beograd, 2005, str. 352.

³¹ U pitanju je član 46. Haškog jednoobraznog zakona o međunarodnoj prodaji robe. O razlozima koji su uticali da se to rešenje ne prihvati u Bečkoj konvenciji videti više: Will, M., Art. 50, u, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law*, op. cit., str. 368–369. I Načela evropskog ugovornog prava predviđaju da je za obračun relevantno vreme isporuke (član 9:401).

³² Član 498. ZOO. Ovo rešenje je zadržano Prednacrtu Građanskog zakonika Republike Srbije. Videti: *Prednacrt Građanskog zakonika Republike Srbije, Knjiga II, Obligacioni odnosi*, Generalni sekretarijat Vlade Srbije, Beograd, 2009. godine, član 550, str. 183. Isto rešenje predviđa, na primer, i nemačko pravo (§441 BGB).

to uticala primena linearne metode.³³ Upravo takvo rešenje sadrži Bečka konvencija, kao i naš Zakon o obligacionim odnosima³⁴.

Zahtev za sniženje cene prema Bečkoj konvenciji

Bečka konvencija uređuje zahtev za sniženje cene kao posebno pravno sredstvo kupca, koje on može realizovati i bez angažovanja suda ili arbitraže pa se ono označava i kao njegovo unilateralno pravo. Ova tvrdnja, međutim, nije sporna samo kada se prodavac ne usprotivi navedenom zahtevu kupca, ali ako on na to ne pristane onda će o sniženju cene konačno odlučiti sud ili arbitraža. U svakom slučaju, treba imati u vidu da nije isti položaj kupca u situaciji kada je unapred platio i kada to još nije učinio: u prvom slučaju on zahtevom za sniženje cene traži od prodavca da mu vrati deo plaćenog iznosa a to se, po pravilu, teže postiže nego da zahteva sniženje cene u drugom slučaju, tj. ako još uvek nije platio. Imajući u vidu da se kod značajnog broja ugovora o međunarodnoj prodaji robe ugovara avansno plaćanje, onda prednost zahteva za sniženje cene kao unilateralnog prava kupca nema neki veći praktični značaj.³⁵

Pravilo koje reguliše zahtev za sniženje cene formulisano je u članu 50. Konvencije, čija prva rečenica glasi: "Ako roba nije saobrazna ugovoru kupac može, bez obzira na to da li je cena već plaćena ili nije, sniziti cenu srazmerno razlici između vrednosti stvarno isporučene robe u vreme isporuke prema vrednosti koju bi u to vreme imala roba saobrazna ugovoru." Na osnovu citiranog pravila izdvaja se osnovni uslov koji mora biti ispunjen da bi kupac stekao ovo pravo i to je da je prodavac isporučio robu koja nije saobrazna ugovoru³⁶. Zahtev za sniženje cene

³³ Huber, P., Mullis, A., *The CISG: A New Textbook for Students and Practitioners*, op. cit., str. 252; Müller-Chen, Art. 50, u, Schlechtriem & Schwenzer *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 774; Draškić, M., Stanivuković, M., *Ugovorno pravo međunarodne trgovine*, op. cit., str. 352.

³⁴ Član 498. ZOO glasi: "Sniženje cene se vrši prema odnosu između vrednosti stvari bez nedostatka i vrednosti stvari sa nedostatkom, u vreme zaključenja ugovora".

³⁵ O ovom pitanju videti više: Chengwei, L., *Price Reduction for Non-Conformity: Perspectives from the CISG, UNIDROIT Principles, PECL, and Case Law*, dostupno na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/chengwei2.html>.

³⁶ Ipak, zahtev za sniženje cene se, u principu, ne primenjuje kada prodavac isporuči manju količinu robe s obzirom da Konvencija to pitanje uređuje posebnim pravilom (član 51), po kome kupac može u tom slučaju upotrebiti bilo koje pravno sredstvo (uključujući i zahtev za sniženje cene), ali samo u pogledu dela robe koji nedostaje. Kada bi se primenio odgovarajući obračun sniženja cene u odnosu na nedostajuću količinu robe, tada bi se došlo do toga da kupac prodavcu ne treba ništa da plati za robu koju nije dostavio, što je isto kao i da je raskinuo ugovor u odnosu na tu

nije dostupan ni u jednom drugom slučaju neizvršenja ugovora od strane prodavca, čak ni kada on isporuči robu sa nedostacima u pravu.³⁷ Konvencija ne predviđa da je potrebno da nedostatak saobraznosti ispunjava zahteve bitne povrede ugovora³⁸ pa je svaki nedostatak, uključujući i beznačajan, dovoljan osnov za aktiviranje ovog prava kupca.³⁹

Nesaobraznost robe, međutim, nije sama po sebi dovoljna; neophodno je da je kupac prodavcu blagovremeno i uredno zbog toga prigovorio. Obaveza slanja prigovora, iako nije predviđena članom 50, proizlazi na osnovu člana 39. Konvencije⁴⁰, premda kupac može sniziti cenu i kada nije prigovorio, ali tada mora imati

robu pa zahtev za sniženje cene u ovom slučaju nema veći praktični značaj. Konvencija, takođe, posebnim pravilom reguliše i slučaj kada prodavac isporuči veću količinu robe (član 52).

³⁷ Većina komentatora Bečke konvencije smatra da kupac nema pravo da zahteva sniženje cene zbog isporuke robe sa pravnim nedostacima, na primer: Schlechtriem, P., *Uniform Sales Law – The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, Manz, Viena, 1986, str. 79; Bach, I., Art. 50, u, *UN Convention on Contract for the International Sale of goods (CISG)*, op. cit., str. 755. I Müller-Chen navodi da je kupac u tom slučaju dovoljno zaštićen zahtevom za naknadu štete te da sniženje cene i nema nekog većeg praktičnog značaja (Müller-Chen, Art. 50, u, Schlechtriem & Schwenger *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 772), a ovaj stav podržava i Schwenger (Schwenger, I., Art. 41, u, Schlechtriem & Schwenger *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 658). Međutim, u literaturi se nailazi i na suprotno shvatanje, koje pre svih zastupaju autori koji pod zahtevom saobraznosti robe obuhvataju i zahtev da ona nema nedostataka u pravu. Tako, na primer, Enderlein, F., Maskow, D., *International Sales Law, United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods – Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods, Commentary*, Oceana, New York–London–Rome, 1992, str. 195. Za razliku od Bečke konvencije, u našem pravu je izričito je predviđeno da kupac može zahtevati sniženje cene i zbog isporuke robe sa nedostacima u pravu (član 510. ZOO).

³⁸ Bitnu povredu ugovora uređuje član 25. Konvencije, koji glasi: “Povreda ugovora koju učini jedna strana smatraće se bitnom ako se njome prouzrokuje takva šteta drugoj strani da je suštinski lišava onog što je opravdano očekivala od ugovora, izuzev ako takvu posledicu nije predvidela strana koja čini povredu niti bi je predvidelo razumno lice istih svojstava u istim okolnostima”. O bitnoj povredi ugovora videti opširnije: Perović, J., *Bitna povreda ugovora – Međunarodna prodaja robe*, Službeni list SCG, Beograd, 2004, str. 122–166.

³⁹ Za razliku od našeg Zakon o obligacionim odnosima, koji izričito predviđa da se beznačajni nedostaci ne uzimaju u obzir (član 478. stav 3.), Konvencija nema takvo pravilo, ali to i nema nekog praktičnog značaja u krajnjem rezultatu jer kupac, da bi ostvario sniženje cene po Bečkoj konvenciji, mora da dokaže da je vrednost robe smanjena, a on ne može u tome uspeti ako je nedostatak bez značaja. O ovome videti više: Müller-Chen, Art. 50, u, Schlechtriem & Schwenger *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 772; Bach, I., Art. 50, u, *UN Convention on Contracts for the Internatioinal Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 751.

⁴⁰ Član 39. stav 1. glasi: “Kupac gubi pravo da se poziva na nedostatak saobraznosti robe ako o tome nije prodavcu poslao obaveštenje u kome je naveo prirodu nedostatka, u razumnom roku od trenutka kad ga je otkrio ili morao otkriti”. Stavom 2. istog člana je predviđeno da kupac, koji ne pri-

razumno opravdanje zbog čega to nije učinio⁴¹. Kod ovog pravnog sredstva kupca postavlja se i pitanje roka u kome on može prinudnim putem realizovati sniženje cene pa kako Konvencija o tome nema pravilo kupac, pod uslovom da je blagovremeno i uredno prigovorio na nedostatke, gubi mogućnost da to učini kad istekne rok u kome takvu tužbu može podneti prema merodavnom nacionalnom pravu.

U pravnoj literaturi ima mišljenja da je izjava, kojom kupac zahteva od prodavca da snizi cenu, takođe, uslov za sticanje njegovog prava na ovo pravno sredstvo jer kupac i ne može drugačije ostvariti svoja prava sem ako ne učini izjavu kojom se na ta prava poziva. Međutim, brojni autori osporavaju ovo shvatanje ukazujući da navedena izjava ne može biti uslov budući da pravilo člana 50. ne predviđa da je kupac dužan da *izjavi* sniženje cene, već samo da on *može* sniziti cenu. I kada je o ovom pitanju reč tada treba razlikovati situaciju kada je kupac platio cenu u celosti od situacije kada nije uopšte platio ili je platio manje: samo u prvom slučaju on, po pravilu, čini izjavu kojom od prodavca traži da mu vrati deo cene⁴², dok u drugom slučaju kupac jednostavno može platiti manje ili ne platiti ostatak cene i tako realizovati njeno sniženje a da se nije izričito pozvao na to svoje pravo. S obzirom da se u tekstu Konvencije ne može naći pravilo na osnovu koga bi se kupcu uskratilo pravo da snizi cenu ako to izričito ne izjavi, niti se takav stav zastupa u sudskoj praksi, može se zaključiti da takva izjava nije uslov za sticanje njegovog prava na ovo pravno sredstvo.⁴³

Drugom rečenicom člana 50. je predviđeno da kupac ne može da snizi cenu ako prodavac otkloni bilo koje neizvršenje svojih obaveza, u skladu sa pravilima

govori u roku od dve godine od dana stvarne predaje, gubi pravo da se poziva na nedostatak saobraznosti. Dovoljno je da je kupac poslao takvo obaveštenje, a rizik u njegovom prenosu snosi prodavac na osnovu opšteg pravila člana 27. Konvencije, po kome "...kad je jedna strana neko obaveštenje, zahtev ili drugo saopštenje učinila u skladu sa ovim delom i na način koji se smatra odgovarajućim u datim okolnostima, zadocnjenje ili greška u prenosu saopštenja ili činjenica da saopštenje nije stiglo ne lišava tu stranu prava da se na to saopštenje poziva."

⁴¹ Videti član 44. Konvencije.

⁴² Kupac, u principu, nije dužan da zahtevajući sniženje cene istovremeno precizira i iznos njenog umanjenja. Međutim, on to, po logici stvari, čini ako traži od prodavca da mu vrati deo cene. Sem toga, kada se zahtev za sniženje cene realizuje pred sudom ili arbitražom tada kupac, po pravilu, mora navesti tačan iznos cene koju traži zato što imperativna procesna pravila države suda ili arbitraže redovno predviđaju da tužbeni zahtev mora biti precizno određen.

⁴³ Za detaljnu analizu ovog pitanja, sa stavovima koji se zastupaju u pravnoj doktrini kao i u praksi primene Bečke konvencije videti više: Đorđević, M., *Declaration of Price Reduction Under the CISG, Much Ado About Nothing?*, u, *International Arbitration and International Commercial Law: Synergy, Convergence and Evolution (Liber Amicorum Eric Bergsten)*, Kröll, S., Mistelis, P., Perales Visacasillas & Rogers, V., (eds.), Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 2011, str. 551–569.

iz članova 37. ili 48. Konvencije.⁴⁴ Drugim rečima, ako prodavac uspe da, u okviru roka isporuke ili po njegovom isteku, otkloni nesaobraznost u izvršenju bez nanošenje kupcu nerazumnih nepogodnosti niti troškova, onda kupac gubi pravo da zahteva sniženje cene jer za to više nema osnova budući da je prodavac izvršio ugovor. Konvencija, dakle, daje prioritet prodavčevom pravu da otkloni nedostatke u izvršenju pod predviđenim uslovima⁴⁵ i kupac ne bi mogao bez posledica da odbije da primi isporuku u skladu sa tim članovima⁴⁶.

Kada je kupčev zahtev za sniženje cene osnovan, tada se cena snižava "srazmerno razlici između vrednosti stvarno isporučene robe u vreme isporuke prema vrednosti koju bi u to vreme imala roba saobrazna ugovoru.", dakle, primenom obračuna zasnovanog na relativnoj metodi. Relevantno vreme obračuna je vreme isporuke, a polazeći od činjenice da se vreme i mesto obračuna nalaze u bliskoj vezi, u literaturi preovlađuje shvatanje da je za obračun značajno mesto isporuke⁴⁷. Ipak, kod ugovora o prodaji koji uključuju prevoz robe, kao i kod ugovora o prodaji robe u tranzitu, neki autori preporučuju korekciju mesta isporuke tako da se uzme u obzir mesto destinacije⁴⁸ jer je to mesto u kome kupac, faktički, pre-

⁴⁴ Konvencija predviđa da prodavac ima pravo da otkloni nedostatak saobraznosti u okviru roka isporuke (član 37.), odnosno da otkloni nedostatke u izvršenju i nakon proteka tog roka (član 48). Ovo pravo prodavca, koje Konvencija uređuje kao njegovo posebno pravno sredstvo, nije poznato u nacionalnim pravima, sa izuzetkom američkog prava (član 2–508 stav 2. Jednoobraznog trgovačkog zakonika SAD). Međutim, i u pravima koja predviđaju zahtev za izvršenje ugovora u naknadnom roku prodavac ima mogućnost da otkloni nedostatke u izvršenju i po isteku roka isporuke, ali je to više uređeno kao pravo kupca nego kao pravo prodavca.

⁴⁵ U literaturi nije sporno da ovo prodavčevo pravo ima prioritet i u odnosu na ostala pravna sredstva kupca. Videti: Schwenzer, I., Art. 37, u, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 444; Kröll, S., Art. 37, u, Kröll, S., Mistelis, L., Perales Viscasillas, P., (eds.), *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 555; Bach, I., Art. 50, u, Kröll, S., Mistelis, L., Perales Viscasillas, P., (eds.), *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 755.

⁴⁶ Ako bi se kupac usprotivio vršenju prava prodavca na osnovu čl. 37. i 48. Konvencije, onda bi on time sprečio prodavca da izvrši ugovor i u tom slučaju bi, shodno pravilu člana 80. po kome: "Jedna strana ne može se pozivati na neizvršenje druge strane ako je to neizvršenje prouzrokovano njenom radnjom ili propustom", izgubio pravo na pravna sredstva.

⁴⁷ Videti: Müller-Chen., Art. 50, u, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 776; Enderlein, F., Maskow, D., *International Sales Law*, op. cit., str. 197. I sudska praksa potvrđuje da je za obračun relevantno mesto isporuke, na primer, odluka OLG Graz u predmetu 6 R 194/95 od 9. novembra 1995. godine, izvod iz odluke dostupan na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/951109a3.html>. Ako mesto isporuke nije određeno ugovorom, onda se ono određuje prema dispozitivnim pravilima člana 31. Konvencije.

⁴⁸ Na primer, Müller-Chen., *ibidem*. Međutim, iako se predlog korekcije vremena isporuke u pomenutim slučajevima zasniva na jakom argumentu, koncept isporuke robe je precizno određen članom 31. Konvencije, pa bi bilo takvo odstupanje od njene primene bilo suprotno Konvenciji.

uzima robu, odnosno, on tek tada stiče mogućnost da je pregleda i utvrdi nedostatke.⁴⁹

Kupac može zahtevati sniženje cene samo alternativno sa zahtevom za ispunjenje ugovora i izjavom o raskidu ugovora, ne i istovremeno sa tim pravnim sredstvima⁵⁰. Međutim, on može zajedno sa sniženjem cene podneti i zahtev za naknadu štete⁵¹, što mu omogućava da, pored toga što će prodavcu platiti manje, nadoknadi i drugu štetu koju je usled nesaobraznosti robe pretrpeo⁵². Ipak, zahtev za sniženje cene ima posebni značaj za kupca u dve situacije: prvo, kada prodavac uspe da se oslobodi od ugovorne odgovornosti na osnovu člana 79. Konvencije⁵³, i drugo, kada je vrednost robe na koju se ugovor odnosi pala od momenta zaključenja ugovora do momenta isporuke, odnosno kada je roba pro-

Za ovo shvatanje videti: Huber, P., Mullis, A., *The CISG: A New Textbook for Students and Practitioners*, op. cit., str. 253.

⁴⁹ O ovom pitanju je bilo i drugih predloga, na primer, da se odredi da je u tom slučaju relevantno mesto kupčevog sedišta, ali je predlog da se takva odredba unese u tekst Konvencije odbijen (predlog su sačinile delegacije Argentine, Španije i Portugala) sa obrazloženjem da Konvencija ne treba da uređuje takve detalje, te da sedište kupca ne mora biti mesto isporuke, odnosno destinacije (o ovome videti: OR, str. 358-359, navedeno prema Müller-Chen., op. cit., str. 777). U literaturi je privukao pažnju i predlog Michaela Willa, po kome pitanje relevantnog mesta za obračun treba rešavati u tri koraka: kao prvo, trebalo bi uzeti mesto prve destinacije robe, pa ako ono nije odgovarajuće onda bi kao drugo trebalo uzeti mesto isporuke, a ako ni ono ne odgovara, onda je relevantno mesto sedišta kupca (Will, M., Art. 50, u, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law*, op. cit., str. 375).

⁵⁰ Kada bi istovremeno zahtevao sniženje cene i izvršenje ugovora, kupac bi tada dobio više od onoga na šta po ugovoru ima pravo (dobio bi saobraznu robu po nižoj ceni). Isti razlog isključuje istovremeno postavljanje zahteva za sniženje cene i raskida ugovora.

⁵¹ Pravni osnov za zahtev za naknadu štete u ovom slučaju je član 45. stav 1. tačka b), po kome kupac može, ako prodavac ne izvrši bilo koju svoju obavezu, zahtevati naknadu štete predviđenu u čl. 74-77.

⁵² Šteta koju kupac nadoknađuje može biti, na primer, indirektna šteta, naknada za troškove koje je imao u vezi sa pregledom robe, i dr. Ipak, zahtev za naknadu štete i zahtev za sniženje cene ne mogu se istovremeno realizovati ako bi to vodilo duploj kompenzaciji za isti gubitak. O ovom pitanju više: Müller-Chen., Art. 50, u, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 779; Bach, I., Art. 50, u, Kröll, S., Mistelis, L., Perales Viscasillas, P., (eds.), *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 765-767. I u našem pravu kupac može zajedno sa sniženjem cene zahtevati i naknadu štete (član 488. ZOO).

⁵³ Po našem pravu, na primer, ova činjenica nema veći praktični značaj za kupca kako zbog toga što je odgovornost prodavca za materijalne nedostatke određena objektivno (član 478. stav 1. ZOO), tako i zbog toga što naknada štete i sniženje cene nisu alternativna pravna sredstva u ovom slučaju prema Zakonu o obligacionim odnosima, već kupac može zahtevati naknadu štete isključivo kao prateću sankciju uz neko drugo pravno sredstvo predviđeno za slučaj isporuke robe sa nedostacima, uključujući i uz zahtev za sniženje cene (član 488. st. 1. i 2. ZOO).

data po ceni višoj od tržišne cene. U prvom slučaju zahtev za sniženje cene je za kupca nezamenjiv jer mu zahtev za naknadu štete nije dostupan, dok u drugom slučaju on, po pravilu, dobija više upotrebom ovog pravnog sredstva umesto naknadom štete, što je posledica činjenice da se naknada štete i sniženje cene vrše po različitim obračunima.⁵⁴

ZAKLJUČAK

Kada je o zahtevu za sniženje cene reč, tada se može postaviti pitanje koja je osnovna svrha ovog, posebnog prava kupca. Na osnovu činjenice da kupac, putem sniženja cene, često biva u potpunosti obeštećen, na prvi pogled izgleda da ovo pravno sredstvo i naknada štete imaju isti cilj. Međutim, značajne razlike koje postoje između ova dva instituta takav zaključak dovode u pitanje. Kao prvo, kupac putem sniženja cene nadoknađuje samo razliku u vrednosti isporučene robe i vrednosti koju bi ona imala da je saobrazna ugovoru, ni jedan drugi gubitak koji je eventualno zbog toga pretrpeo, dok kod naknade štete vlada načelo potpune naknade, odnosno njen je cilj da poveriočevo imovno stanje dovede na ono u kome bi bilo da je ugovor uredno izvršen.⁵⁵ Kao drugo, kupac koji je zadržao robu po nižoj ceni i uspeo na njoj da zaradi, na primer, preprodajući je ili iznajmljujući, nije dužan da to uzme u obzir prilikom obračuna iznosa za koji će cena biti umanjena, niti bi njegov zahtev za sniženje cene mogao biti isključen ako bi taj dobitak bio veći od razlike u vrednosti isporučene i ugovorene robe, dok bi ove okolnosti uticale na odmeravanje iznosa obeštećenja. Sem toga, kupac nije dužan da preduzima mere u cilju smanjenja ili otklanjanja štete koju trpi zbog nesaobrazne isporuke da bi realizovao sniženje cene, dok se od njega to očekuje i uzima u obzir prilikom odmeravanja visine obeštećenja. Iznos snižene cene, isto tako, ne

⁵⁴ Obračun sniženja cene se, po pravilu, vrši primenom relativne metode, dok se naknada štete vrši, po pravilu, primenom linearne metode. Interesantan je podatak da praksa nemačkih sudova u primeni člana 50. Konvencije pokazuje da kupci koriste zahtev za sniženje cene čak i u situacijama kada bi ostvarili više da su zahtevali naknadu štete, što se može objasniti jedino činjenicom da je postupak realizacije sniženja cene brži i jednostavniji (navedeno prema: Gärtner, A., *Britain and the CISG: The Case for Ratification – A Comparative Analysis with Special Reference to German Law*, op. cit.).

⁵⁵ U kontinentalnim pravima, koja polaze od koncepta rimskog prava, ideja potpune naknade štete ostvaruje se nadoknadom stvarne štete (*damnum emergens*) i izmakle koristi (*lucrum cessans*), dok je naknada štete u pravnim sistemima *common law* imala drugačiji razvojni put i smatra se da je ona potpuna kada je dovoljna da namiri poveriočev *expectation interest*, tj. interes izvršenja ugovora, zajedno sa njegovim *reliance interestom*, tj. interesom da nadoknadi troškove i gubitke koje je imao zato što se pouzdao da će prodavac izvršiti ugovor.

zavisi od predvidljivosti, što je zahtev koji se u uporednom pravu gotovo svuda postavlja kada je o naknadi štete reč. Na osnovu svega toga se zaključuje da koncept sniženja cene nije identičan konceptu naknade štete, te da se sniženje cene može ostvariti i nezavisno od toga da li je kupac usled isporuke robe nesaobrazne ugovoru pretrpeo štetu ili ne.

Ako se stvari posmatraju iz ugla prodavca, onda se kao najvažnije izdvaja to što isplatom manjeg iznosa nego što je ugovoreno na ime cene on dobija vrednost koja odgovara stvarnoj, umanjenoj vrednosti isporučene robe. Drugim rečima, da je kupac platio punu cenu za takvu robu prodavac bi dobio više nego što je pružio na ime ispunjenja ugovora. Snižanjem cene se ugovor, u suštini, prilagođava novonastalim okolnostima i tako se ponovo uspostavlja ravnoteža međusobnih ugovornih davanja, koja se poremetila zato što je prodavac neuredno izvršio ugovor. Zbog toga, za sniženje cene se pre može reći da ima za cilj da spreči neosnovano obogaćenje prodavca, nego da obešteti kupca.

KATARINA JOVIČIĆ, Ph.D.,
Research Associate, Institute of Comparative Law,
Belgrade

CLAIM FOR THE PRICE REDUCTION IN THE CONTRACT FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Summary

When the seller in the contract of international sale of goods delivers the goods not in accordance with the contract, the buyer acquires the right, under the conditions provided for by applicable law, to use certain remedies against him. In such situation the buyer, in general, possesses all the remedies provided for other types of breach of the contract. Moreover, in many legal systems the buyer is also received recognition the special right - the right to claim the price reduction from the seller. In this paper the buyer's claim for the price reduction is to be analyzed by considering the conditions and limitations in its application according to characteristic rules of national laws, after which the solutions of Vienna Convention are exposed in detail. In the concluding remarks the purpose of this special buyer's right is examined and indicates that it is rather the prevention of the seller's unjust enrichment than the buyer's compensation.